

Voorstel aan de gemeenteraad

Opsteller

Ijkema, Wim

Kenmerk

Z.25.519654 / D.25.2069582

Vertrouwelijkheid

Openbaar

Onderwerp

Raadsvoorstel richting geven aan een publiek energiebedrijf

Voorgesteld besluit

1. De richting voor de gemeentelijke rol in een publiek energiebedrijf vast te stellen, zoals beschreven in bijlage 1 "Advies richting geven aan een publiek energiebedrijf":
 1. de gemeente neemt vanuit de Wet collectieve warmte een rol in het eigenaarschap van een energiebedrijf;
 2. samenwerking met andere overheden en partijen is noodzakelijk;
 3. organisatie van het eigenaarschap vindt plaats in een aparte entiteit;
 4. tijdens de inrichting zorgt de gemeente voor het verkrijgen van (meer) inzicht in de risico's en de beheersing hiervan.

Inleiding

In december 2024 heeft uw raad ingestemd met de startnotitie voor een onderzoek naar onze gemeentelijke rol in een publiek energiebedrijf. In april 2025 hebben wij uw raad geïnformeerd over de stand van zaken. In september 2025 is uw raad in gesprek gegaan over dit onderwerp tijdens de raadsdialoog. Middels dit advies stellen we een richting voor ten aanzien van de gemeentelijke rol in een publiek energiebedrijf. In bijlage 1 is deze richting nader omschreven.

In het Nationaal Klimaatakkoord is afgesproken dat Nederland uiterlijk in 2050 aardgasvrij is. Het doel hiervan is het structureel reduceren van CO₂-uitstoot. Gemeenten hebben van het Rijk de regierol gekregen in deze warmtetransitie. Dit betekent dat zij verantwoordelijk zijn voor het aardgasvrij maken van alle gebouwen binnen hun grondgebied.

Om deze regierol juridisch en organisatorisch te ondersteunen, bereidt het Rijk twee nieuwe wetten voor: de Wet collectieve warmte (Wcw) en de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw). De Wcw bepaalt onder meer dat warmtebedrijven binnen een aangewezen warmtekavel voor minimaal 50% plus één aandeel in publieke handen moeten zijn, bijvoorbeeld van gemeenten of warmtegemeenschappen. Deze wet is door de Tweede Kamer aangenomen en ligt op dit moment bij de Eerste Kamer. De Wgiw is aangenomen door beide Kamers, maar het tijdstip van inwerkingtreding van de Wgiw is nog afhankelijk van een koninklijk besluit.

Ook in de gemeente Heerenveen zijn we actief met de warmtetransitie. In diverse warmte uitvoeringsplannen (WUP's) wordt de mogelijkheid van een warmtenet onderzocht. Een concreet voorbeeld is het WUP in Aldeboarn, zoals vastgelegd in de Transitievisie Warmte die in 2021 door de gemeenteraad is vastgesteld. Daarnaast wordt ook in de kern Heerenveen één of meerdere warmtenet(ten) voorzien.

Beoogd effect

Het versterken van de lokale energietransitie en reductie van de CO₂-uitstoot door een richting vast te stellen voor de gemeentelijke rol in een publiek energiebedrijf. Daarmee zet de gemeente in op meer zeggenschap, publieke regie op duurzame energieopwekking, en een zorgvuldige voorbereiding van de volgende fase: het inrichten van een publiek energiebedrijf. Dit energiebedrijf moet bijdragen aan de verdere ontwikkeling van warmtenetten in de gemeente Heerenveen, in lijn met de Transitievisie Warmte uit 2021. Het reduceren van de CO₂-uitstoot is onderdeel van uw raadsagenda 2022-2026.

Argumenten

1.1 Door het vaststellen van de richting geven we richting aan onze regierol in de warmtetransitie.

De gemeente neemt vanuit de Wcw een rol in het eigenaarschap van een publiek energiebedrijf om te komen tot betrouwbare, betaalbare en duurzame energiesystemen. Dat kan en wil de gemeente niet alleen: een nauwe samenwerking met andere publieke en/of private partners is belangrijk. Het energiebedrijf wordt juridisch en organisatorisch op afstand van de gemeentelijke organisatie geplaatst. Dit zorgt voor een duidelijke structuur met focus en risicobeheersing. In de uitwerking en inrichting zorgen we voor het verkrijgen van (meer) inzicht in de beheersing van juridische, organisatorische, financiële, ruimtelijke en technische risico's en we wegen de mate van deelname per project af.

Om warmtenetten in grote kernen binnen de gemeente Heereveen te kunnen ontwikkelen, zullen we als gemeente zelf een actieve rol moeten innemen. Hoewel de maatschappelijke kosten voor het ontwikkelen van een warmtenet lager liggen dan bij een individuele oplossing, zullen marktpartijen dit naar verwachting niet ontwikkelen in onze gemeente.

1.2 Via een rol in het eigenaarschap in een publiek energiebedrijf voldoen we aan de nieuwe marktordening in de Wcw.

Vanuit de Wcw ontstaat een nieuwe marktordening: in een warmtebedrijf moet een meerderheidsaandeel (50% plus één aandeel) in publieke handen liggen, zowel in de infrastructuur als de eindverantwoordelijkheid over de hele keten van opwek tot levering. De gemeente lijkt daartoe de aangewezen partij, omdat zij de regierol in de warmtetransitie heeft gekregen van het Rijk middels het Klimaatakkoord uit 2019.

1.3 Via een rol in het eigenaarschap borgen we publieke belangen bij de ontwikkeling van warmtenetten.

Door een rol in het eigenaarschap kunnen we publieke belangen zoals betaalbaarheid, betrouwbaarheid en duurzaamheid beter waarborgen en sturing geven aan een toekomstbestendig integraal en decentraal energiesysteem.

1.4 Via samenwerking met andere overheden en partijen bundelen we kennis, investeren we efficiënt en spreiden we risico's.

Publieke energiebedrijven vragen om een bepaalde schaal, ontwikkelkracht en investeringskracht. Een publiek energiebedrijf betreft een nieuwe taak voor de overheid. Door samen te werken met andere publieke partijen en private partners kunnen we efficiënt investeren, risico's spreiden en kennis opbouwen. Hierbij is de eerste stap gezet in de samenwerking tussen de F4 (gemeenten Heerenveen, Smallingerland, Súdwest-Fryslân en Leeuwarden) om te onderzoeken waar die schaalvoordelen zitten.

1.5 Via een rol in het eigenaarschap in een aparte entiteit zorgen we voor focus in de ontwikkeling en risicobeheersing.

Een publiek energiebedrijf dient professioneel en bedrijfsmatig te opereren. Een organisatie op afstand zorgt voor structuur en focus in de werkzaamheden, terwijl via eigenaarschap de gemeente wel grip houdt op strategische keuzes en publieke belangen. Door een structuur op afstand blijven juridische, financiële, technische en operationele risico's binnen een entiteit en worden ze beperkt voor de gemeente, waardoor publieke middelen beter beschermd zijn.

1.6 Nader inzicht in de risico's is noodzakelijk voordat we een inrichting kunnen voorstellen voor onze rol in een publiek energiebedrijf.

Het ontwikkelen van warmtenetten en het opbouwen van een publiek energiebedrijf zijn complexe en kapitaalintensieve processen. In de fase van inrichten wordt gewerkt aan de organisatorische en juridische structuur. Deze keuzes hebben impact op de financiële, juridische, organisatorische en strategische risico's. Daarnaast zijn er ook technische en ruimtelijke risico's bij de ontwikkeling van warmtenetten. Zonder nadere uitwerking en beheersing van de risico's gedurende de inrichting kan de gemeente geconfronteerd worden met inefficiënte investeringen en een structuur die onvoldoende toekomstbestendig is. De fase Inrichten duurt 1 jaar.

1.7 de voorgestelde richting in dit advies sluit aan bij de gesprekken van de raadsdialoog.

Op 8 september 2025 is uw raad in gesprek gegaan over dit onderwerp via een raadsdialoog. Over de nut en noodzaak van een publiek energiebedrijf zag uw raad dat de gemeente een rol moet kiezen om de regie te houden in de warmtetransitie. De rol die uw raad heeft benoemd ziet toe op een democratisch gestuurde infrastructuur. Waarbij de gemeente die sturing kan geven, juist ook om betaalbaarheid voor onze inwoners en ondernemers te kunnen borgen. Daarbij is het van belang om de samenwerking met mede overheden vorm te geven. Ook de lokale betrokkenheid van energiecoöperaties wordt als essentieel gezien door uw raad. Ten slotte dient een publiek energiebedrijf maatschappelijke waarde centraal te zetten en niet winst.

Risico's of kanttekeningen

1.1 De inrichting van de rol van de gemeente in een publiek energiebedrijf vindt plaats op basis van de Nota Samenwerken.

De Nota Samenwerken geeft een afwegingskader weer en stelt voorwaarden en eisen aan de inrichting en oprichting van verbonden partijen. De actualisatie van de Nota Samenwerken is gepland voor behandeling door uw raad in februari 2025. De Nota Samenwerken vormt daarmee het afwegingskader en de voorwaarden voor de volgende fase van het onderzoek, namelijk de inrichting van de gemeentelijke rol in een publiek energiebedrijf.

Communicatie en participatie

Een persbericht wordt na vaststelling van dit raadsvoorstel door uw raad gepubliceerd en verstuurd.

Financiën

In 2026 werken we verder aan het inrichten van onze richting. De middelen daarvoor worden gedekt uit de daartoe bestemde CDOKE (Capaciteit Decentrale Overheden Klimaat en Energie) middelen, gebouwde omgeving.

Bijlagen

Bijlage 1 - Advies richting geven aan een publiek energiebedrijf